

Після Атланти вона дивилася у вікно вагона-ресторану з майже фізичною насолодою. Потягуючи вранішню каву, спостерігала, як останні пагорби Джорджії поступаються місцем червоним долинам, як з'являються хатки під бляшаними покрівлями у підметених дворах, і в цих дворах росте незмінна вербена, огорожена побіленими автопокришками. Задоволено усміхнулася, побачивши першу телеантену на даху нефарбованої негритянської хатини; що більше їх ставало, то більше вона раділа.

Джін-Луїза Фінч завжди подорожувала літаком, але у цей свій п'ятий щорічний візит додому вирішила їхати потягом з Нью-Йорка до Мейкомської вузлової. По-перше, вона смертельно налякалася під час свого останнього рейсу, бо пілот надумав летіти крізь торнадо. По-друге, якби вона прилітала, то батькові довелося б піднятися о третій ночі та проїхати машиною сто миль, щоб зустріти її в Мобілі, й це перед повним робочим днем; а батькові вже сімдесят два роки, тож це недобре.

Вона раділа, що поїхала потягом. Потяги змінилися з часів її дитинства, і нові враження її тішили: провідник матеріалізувався як добрий геній, коли Джін-Луїза натиснула кнопку на стінці; за її наказом з другої стінки вискочила раковина з нержавіючої сталі, а ще була і вбиральня з підставкою для ніг. Джін-Луїза твердо вирішила, що її не залякають інструкції, розміщені по всьому купе — воно

в них називалося «кімнатка»,— та коли вляглася спати попередньої ночі, її буквально вдавило у стінку, бо вона проігнорувала суворий припис закріпити клямку на кронштейнах, але цю прикрість уладнав провідник — на її збентеження, бо вона звикла спати у самій лише піжамній курточці.

На щастя, він саме проходив коридором, коли вона потрапила у ту пастку. «Я вас визволю, міс»,— гукнув він у відповідь на її стукотіння кулаком у стінку.— «Ні, не треба, будь ласка,— відповіла вона.— Скажіть лише, як мені вибратися».— «Я стоятиму до вас спиною»,— заспокоїв він і так і зробив.

Коли вона прокинулася вранці, потяг, трясучись і пихаючи, під'їжджав до вокзалу Атланти, але, виконуючи ще одну інструкцію у своєму купе, вона не підводилася з полиці, аж доки вони не проминули Коледж-Парк. Тоді вона вдяглася у своє мейкомське вбрання: сірі широкі штани, чорну блузку без рукавів, білі шкарпетки і мокасини. Хоча до приїзду лишалося ще чотири години, їй уже чулося неохвальне чмихання тігоньки.

Коли вона взялася до четвертої чашки кави, їхній потяг «Кресент» загалготав, як дикий гусак, до свого напарника, який прямував на північ, і з гуркотом покотив через міст над Чаттагучі у штат Алабама.

Чаттагучі — річка широка, пласка й каламутна. Сьогодні рівень води був дуже низький; насипний піщаний острів перетворив її на струмок. Можливо, річка співає взимку, подумалося Джін-Луїзі; не пригадую ані рядка з того вірша. «Висвистує серед долин широких»? Ні. Це написано про водяних птахів чи про водоспад?

Вона рішуче притлумила бажання пошуміти, коли згадала, що Сидні Ланьє*, схоже, трохи нагадував їхнього давно померлого родича, Джошуа Синглтона Сен-Клера, чий приватні літературні заповідники простягалися від Чорного Пояса — штатів, де переважає чорношкіре населення, до Баю-Ла-Батр на півдні Алабами. Тітка Джін-Луїза завжди вказувала їй на кузена Джошуа як на взірць, яким не можна легковажити: він був досконалим чоловіком, він був поетом, він відійшов у розквіті сил, і Джін-Луїза добре вчинить, якщо затямить, що він робить честь їхній родині. Його фотографії прославили родину — кузен Джошуа скидався на розлученого Алджернона Свінберна**.

Джін-Луїза посміхнулася, пригадавши, що саме розповідав батько про кінець тієї історії. Кузен Джошуа справді відійшов, але не Божою волею, а людськими зусиллями.

Навчаючись в університеті, кузен Джошуа забагато сил віддавав заняттям і забагато думав; він собі надумав, що належить до дев'ятнадцятого століття. Полюбляв убиратися у довгі плащі-накидки й носив ботфорти, виготовлені за його власним фасоном. Кузена Джошуа згубили представники влади, коли він вистрелив у ректора університету, що правда, на його думку, той був лише фахівцем з каналізації. То було, безсумнівно, справедливим, але неприйнятним виправданням за напад зі зброєю в руках. Потому як було сплачено чималенько грошей, кузена Джошуа перевезли до певного закладу, в якому його коштом штату утримували за

* Сидні Ланьє (1842-1881) — американський музикант і поет, служив у армії Конфедерації.— Тут і далі прим. ред.

** Алджернон Чарльз Свінберн (1837-1909) — англійський поет, драматург і критик.

безвідповідальні вчинки до скону. Кажали, що в усіх інших сенсах він був розумний, але варто було комусь назвати ім'я того ректора, як його обличчя наливалось кров'ю, він став у позу журавля, що курликає, і простоював отак по вісім годин, ба й більше, і ніщо не могло примусити його опустити ногу, аж доки він не забував про того чоловіка. У дні свого просвітлення кузен Джошуа читав грецьких авторів; він залишив тоненький томик віршів, надрукованих приватним порядком однією фірмою в Тускалузі. Його поезія настільки випередила свій час, що її і досі ніхто не розшифрував, але тітка Джін-Луїзи виставляє цю книжку напоказ, нібито ненавмисно, на столику у вітальні.

Джін-Луїза голосно розсміялася і тут-таки озирнулася — чи не почув її хтось. Її тато мав звичку руйнувати пафос лекцій своєї сестри щодо вродженої вищості будь-кого з Фінчів: він завжди розповідав доньці всю ту історію до кінця, спокійно й серйозно, але Джін-Луїзі іноді здавалося, що вона помічає безпомилковий глумливий блиск в очах Атикуса Фінча — чи то була лише гра світла на скельцях його окулярів? Якби знаття!

Місцевість повільно котилася разом з потягом, і до самого обр'ю виднілися тільки пасовиська і чорні корови. Цікаво, чому цей краєвид ніколи не здавався їй гарним?

Вокзал Монтгомері був розташований у закруті річки Алабама, і коли Джін-Луїза вийшла з потяга, щоб трохи розім'ятися, її охопили знайомі відчуття, завжди пов'язані з поверненням: тьмяні кольори і неприємні запахи. Чогось бракує, подумала вона. Ага, запаху перегрітого масла. Он чоловік лізе під вагон з ломом. Потім *грюк, с-с-с*, здіймається білий димок, і здається, що ти потрапляєш